

Een baksteen in de maag

Peter Warson (directeur Centravoc)

Begin februari - omstreeks Lichtmis - publiceerde minister Anciaux zijn lang verwachte "Bouwstenennota voor het decreet en besluit voor de sociaal-culturele verenigingen, vormingsinstellingen en bewegingen". Een hele mond vol.

De tekst wordt voorgesteld als een discussiedocument waarin het kabinet zijn beleidsvoornemens nader toelicht, de opties vastlegt en op basis waarvan het de bedoeling is met de sector in gesprek te gaan. Veel, zo schrijft de minister, is nog bediscussieerbaar en voor verandering vatbaar.

De Bouwstenennota valt uiteen in twee delen. Deel een geeft de situering, het kader en de principes weer. Deel twee bevat de omtreklijnen voor een nieuwe regelgeving.

In de beleidsopties zie ik drie assen: een inhoudelijke, een structureel-organisatorische en een beheersmatige. Of, zoals een kabinetsmedewerker het uitdrukt: "dynamiseren, scherpstellen en uitzuiveren".

Vanuit de analyse van de sector, maar vooral vanuit de grote beleidsopties van de minister, streeft men naar een dynamisering van het sociaal-cultureel werk (SCW). Hier komt dan een aantal kapstokbegrippen als participatieverhoging, versteviging van het sociaal weefsel, competentieverhoging, ontkokering, ontzuiling en stedelijkheid op de voorgrond. De nota gaat uit van de vaststelling dat én de sector globaal én de onderscheiden werksoor-

ten (verenigingen, vormingsinstellingen en diensten) ten aanzien van een aantal actuele maatschappelijke uitdagingen momenteel ernstige disfuncties vertonen. Deze analyse is op zijn minst erg eenzijdig en zeker niet geldig voor de (hele) realiteit van het werkveld. Ze gaat te veel uit van de beleidspremissen van de huidige minister.

Om hieraan te remediëren, is er nood aan een inhoudelijke verdieping en dynamisering. Dat wil de minister bewerkstelligen door de organisaties uit te dagen over hun werking en praktijk na te denken om zo te komen tot een meer strategisch optreden. Een en ander moet dan uitmonden in beleids- en werkingsplannen. Daarnaast confronteert de Bouwstenennota de organisaties uitdrukkelijk - en uitdagend - met een aantal 'velden' of thema's waarvan de minister zegt dat ze in de werking veel nadrukkelijker aanwezig moeten zijn. De betoelaging zal rekening houden met de inhoudelijke werking van de organisaties.

Op deze manier wil de nota het SCW zijn gerechtvaardigde 'plek' in Vlaanderen geven om zo een bijdrage te leveren aan de "uitbouw van de (doelstellingen) van de Vlaamse Gemeenschap (en overheid)". Het SCW krijgt dus onverkort een legitimering. Maar we botsten hier op een inhoudelijk spanningsveld. Enerzijds bevestigt de minister de autonome (inhoudelijke) rol van het SCW, o.a. door het begrip 'bewegingen' in te voeren, maar anderzijds vraagt hij de sector wel zich (enigszins) te richten op de verwezenlijking van beleidsdoelstellingen. Zo kan het gevaar

ontstaan dat het SCW van een democratische vrijplaats verschuift naar een onderaanneeming van overheidsdoelstellingen, en dus een soort overheidsvoorziening wordt. De maatschappelijke laboratoriumfunctie van het SCW wil de minister versterken door een soepeler regelgeving (met minder aandacht voor kwantiteit) en door de invoering van een nieuwe organisatievorm: de bewegingen. Het geheel blijft hier echter zeer vaag. Bewegingen zouden organisaties zijn die rond één thema vooral maatschappelijke activering en sensibilisering realiseren. Afwachten wat dit concreet kan betekenen.

Het meest verregaand en concreet is de Bouwstenennota waar de voorstellen voor de nieuwe structuren uitgetekend worden. Wat de verenigingen betreft, verandert er m.b.t. organisatievorm structureel niet veel. De diensten zijn uit de nota helemaal verdwenen. Vooral de wereld van de vormingsinstellingen wordt herschikt. Paradepaard hier is de oprichting van streekgerichte volkshogescholen: een breed aanbod van voorzieningen dat heel Vlaanderen moet bestrijken - bedoeling is dat er een vijftiental in het leven wordt geroepen - om zo iedereen toegang te geven tot de niet formele educatie. De inspiratie hiervoor haalt de minister in het buitenland. Dit brengt in de sector een (aard)verschuiving mee. Na de verplichte samenwerkingsvormen ná 1995 zien de instellingen zich opnieuw geplaatst voor een grondige heroriëntatie. Het onmiddellijk effect is dat tal van vormingsinstellingen (o.a. de syndicale) geen duidelijke positionering meer krijgen in het Bouwstenen-verhaal. Veel erger is dat men daarnaast op basis van erg willekeurige criteria een uitzuivering nastreeft: een aantal instellingen zal niet meer betoelaagd worden. Op zich is het legitiem om van tijd tot tijd de vraag op te werpen of er geen herschikking

moet plaatsvinden, maar dat gebeurt toch best niet op grond van weinig gefundeerde argumenten.

De derde lijn die doorheen de nota loopt, is er een van budgettaire beheersbaarheid. De decreten van '95 hadden grote financiële verwachtingen en perspectieven geschapen. De overheid heeft die nooit waargemaakt. Reeds in '96 werden de organisaties bij programma-decreet in hun groei beknot. Minister Anciaux heeft de ambitie om tot duidelijkheid te komen. Gebruikt middel: de enveloppefinanciering. Organisaties krijgen een globale enveloppe voor een aantal jaren en *that's it*: met die middelen zullen ze het moeten rooien. De samenstelling van zo'n enveloppe is uiteraard cruciaal: in de Bouwstenennota lezen we bv. niets over de factor personeel. Dat is een bijzonder groot mankement én een kwalijke ontwikkeling. Uitgerekend in een sector met een relatief jong sociaal overleg, waarin de gesprekken tussen werkgevers en werknemers onlangs pas structureel op gang zijn gekomen en de eerste CAO's in uitvoering gaan, kan het niet dat dit element ontbreekt. Voor alle duidelijkheid: over vrijwilligers valt er in de Bouwstenennota ook al niet te veel te lezen. Daarenboven zorgen de voorgestelde opdeling van de enveloppe (de helft structureel en de helft op basis van de inhoudelijke werking) en de periode van vier jaar voor onoverkomelijke problemen.

Wie bouwt heeft een baksteen in zijn maag. Een goede bouwmeester neemt zijn tijd, overschouwt het terrein, overlegt met architecten en aannemers en gaat daarna aan het werk. Tegenwoordig zelfs onder supervisie van een veiligheidscoördinator, opdat er zo weinig mogelijk ongevallen zouden gebeuren. Het kunstwerk wordt dan later wel opgeleverd. Volg je deze weg niet, dan kan er wel eens iets op je lever gaan liggen.